

- ב. אעפ"י שהנושא מעוברת חבירו חייבוהו לגרשה, ואפילו הוא כהן שאינו יכול להחזירה כדלהלן, בכונס את יבמתו לא חייבוהו, אם מפני שטעה בדבר מצוה או מפני שאסורה עליו מדאורייתא אין לחוש שמא יבוא עליה, או מפני שלא ביטלוהו ממצות יבום (רשב"א לו. ועוד). אך אם בא עליה לאחר שהוכר עוברת, קונסים אותו להוציא בחליצה (עריטב"א. וכן הסכים מהרש"ל). ויש חולקים (ע' במאירי. וע"ע בדבריו להלן שהביא דעה המחמירה שחייב לגרש היבמה בכל אופן, וחלק). משום רבי אליעזר אמרו: יוציא בגט ולא יקיים (לפי שנכנס לספק איסור קונסים אותו להוציא).
- א. לרבא אליבא דרבי יוחנן די בגט שהרי ביאת מעוברת מועילה לה להיותה כאשתו לכל דבר. ולריש לקיש צריכה גם חליצה (ערמב"ן, וכן נקט מהרש"א בדעת רש"י). וי"א בחליצה בלא גט (ערשב"א וריטב"א).
- ב. בא עליה תוך שלשה חדשים ונמצא שאינה מעוברת, כתב הרש"ש שלרבי אליעזר קונסים גם בזה מפני שהיה אסור לו לייבם, וצריך להוציאה. וע"ע.
- היה הולד של קיימא – הרי הוברר שבא על אשת אחיו שלא במקום מצוה וחייבים קרבן חטאת (אבל כשהולד אינו של קיימא, אף אם ננקוט שביאתו אינה ביאה ולא קיים מצות יבום – פטורים מקרבן כי מכל מקום זקוקה היא ליבום (עפ"י תוס' ושר"ר)).
- א. ידעו שהיתה מעוברת, הרי עברו על האיסור ביודעין ואינם מביאים קרבן, שכל שאינו שב מידיעתו פטור מחטאת (תוס').
- ב. בא עליה לאחר שלשה חדשים להריונה, הואיל ורוב נשים עוברים ניכר וזו לא הוכר – פטורים מקרבן, שהם כאנוסים (תוס' ושר"ר. וע' זכר יצחק נא, ב).
- לדברי הכל הכונס את יבמתו מעוברת לא תנשא צרתה (וכל שכן היא עצמה. תוס'); לאביי הטעם הוא שמא לא יהא הולד של קיימא וביאתו אינה ביאה. ולרבא שאמר ביאת מעוברת שמה ביאה לרבי יוחנן, הטעם הוא שמא יהא הולד של קיימא והולד אינו פוטר את היבמה עד שיצא (חי) לאויר העולם, הלכך כל שלא נולד צרתה אסורה להינשא. תניא כוותיה דרבא.

דף לו

נט. האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך – האם היא יכולה להתייבם או לחלוץ או להינשא לאחרים?

א. האשה שהלך בעלה וצרתה למדינת הים, ובאו ואמרו לה מת בעלך – לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע (אם ילדה צרתה אם לאו) – שמא מעוברת צרתה. לדברי אביי בר אבין ורב חיננא בר אבין, אף לא תחלוץ, ואפילו לאחר שעברו תשעה חדשים שודאי אין צרתה מעוברת מבעלה – שמא יהא ולד בן קיימא ותצטרך הכרזה להתירה לכהונה, ושמא יש מי שידע בחליצה ולא ידע בהכרזה ויבוא לומר התירו חלוצה לכהן. דוקא בשאר נשים שאינן גרושות, אבל גרושה מותרת לחלוץ שהרי אסורה היא לכהן (ראשונים עפ"י גמרא להלן קיט). ואף בשאר נשים דנו הפוסקים אם מועיל שתידור תשמיש מכל הכהנים (ע' אה"ע קנו, יג בב"י).

ואביי אמר שאפשר לחלוץ לאחר תשעה, ואף קודם תשעה יכולה לחלוץ למאן דאמר חליצת מעוברת חליצה [אבל לא למ"ד אינה חליצה, ואף בדיעבד חליצה זו אינה פוטרת מפני שצרתה מעוברת והרי אמרה תורה אין לו – עיין עליו. ערש"י], ותינשא לאחר תשעה.

נחלקו הראשונים בדיעבד, אם חלצה והוברר שצרתה היתה מעוברת וילדה ולד של קיימא, יש אומרים שזו פסולה לכהונה ויש מתירים, וכן כתב הט"ז (קנו. וע' כנסת הגדולה שם).

ס. מי שנשא אשה באיסור ואחר כך הותר האיסור, האם קנסוהו להוציאה אם לאו?

נחלקו תנאים במי שנשא אשה באיסור [איסור הנובע מאי-ודאות זמנית] ואחר כך הותר האיסור, האם קנסוהו להוציאה אם לאו. ושתי מחלוקות הן, בחשש איסור דאורייתא ובאיסור דרבנן; – בחשש דאורייתא – הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת וילדה וילד שאינו של קיימא; לחכמים יקיים ולרבי אליעזר יוציא מפני שנכנס לספק איסור אשת אח בתחילה, אעפ"י שכעת הוברר שהיא מותרת לו. בדרבנן – מי שנשא מעוברת חבירו ומינקת חבירו – יוציא, ולכשיגיע זמן ההתר לכנוס – יכנוס. ולרבי מאיר – יוציא ולא יחזיר עולמית. בארו בגמרא ששתי המחלוקות אינן תלויות בהכרח זו בזו, כי יתכן וקנסו באיסור דאורייתא ולא בדרבנן ויתכן להפך, שעשו חכמים חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. הלכה כסתם מתניתין ולא כרבי אליעזר. וכן במחלוקת ר"מ וחכמים הלכה כחכמים, כדלהלן.

דפים לו – לז

סא. א. מי שנשא מעוברת חבירו או מינקת חבירו, או קידש אשה בתוך שלשה חדשים לאחר שהיתה נשואה לאחר – מה דינו?

ב. מי שמת ולו בן פחות מבן חדש, ומת – מה דין האשה לענין יבום וחליצה?

א. כאמור, נחלקו חכמים ורבי מאיר במי שנשא מעוברת חבירו ומינקת חבירו, האם מותרת לו לאחר שעבר זמן ההמתנה אם לאו. ואפילו לחכמים המתירים, אמר רבא: צריך להוציאה בגט עד שיעבור הזמן (ומנדים אותו עד שיוציא. רב"ד גירושין יא, כח). והסיקו שאפילו הוא כהן צריך לגרשה אעפ"י שנאסרת עליו בכך לעולם.

א. הלכה כחכמים, שאין הלכה כרבי מאיר בקנסותיו אלא בגזרותיו (עפ"י בה"ג ושאלתות ר"ח תוס' וש"פ. ויש שכתבו שהלכה כמותו אף בקנסותיו – עפ"י רדב"ז מתנות עניים ב, יח. ועתוס' נדרים כ. ד"ה אבל).

ב. כשמוציאה בגט, דעת הרא"ש בתשובה שצריך ליתן לה כתובה, וכשמחזירה מרצונה בשנית, כותב לה כתובה נוספת. ומהרש"ל חולק.

ג. יש אומרים שאם קידש מעוברת או מינקת חבירו ולא נשאה, אין צריך ליתן לה גט אלא די בהפרשה בעלמא [שהרי בלאו הכי אסורה לו כל עוד לא נכנסה לחופה] (עפ"י ר' יוסף מאורלייניש; רמב"ם גירושין יא, כח; אור זרוע ח"א תשמ – תשובת ר"מ ב"ר חסדאי; מאירי). והתוס' והרא"ש והרמב"ן נטו מהוראה זו, וכן הביאו משאלות דרב אחאי. וכן פסק בתרומת הדשן (רטו). וכן כתב בתשובת מהר"ם חלאה שם עפ"י רש"י וראב"ד. וכ"כ ריא"ז (ואפילו ברח) ורש"ל.

ורבנו מאיר (מובא ברא"ש. וכן פסק רש"ל) היה אומר שאפילו הדיר הנאתה עליו על דעת רבים עד שיגיע זמנו לכנוס, שאסורה עליו מהתורה – צריך ליתן לה גט. ואפילו היא בנידותה ועד שתיטהר כבר יחלוף זמן ההמתנה – יוציא.

ובנתקדשה לכהן, שאם יתן לה גט תאסר עליו – כתבו כמה פוסקים שיש לסמוך על דעת הראשונים שאין צריך גט (עפ"י דרכי משה, בית שמואל וקרנן נתנאל). ויש חולקים (ריא"ז; ים של שלמה).

ד. יש אומרים שאם נשא בשוגג, אין צריך ליתן לה גט אלא פורש עד שיעבור זמנו (כן מובאת בתשובת אור זרוע ח"א תשמ). ויש מפקפקים בדבר (ע' תרומת הדשן סוס"י רטו; רמ"א אה"ע יג וט"ז סק"ג; יש"ש).